

ΓΑΜΟΣ - ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΑΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ*

Του κ. Ἀλέξανδρου Μ. Σταυροπούλου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐπίσκεψη ὀνομάτων

Μιλώντας για ποιμαντικές προοπτικές για τὸ γάμο καὶ τὴν οἰκογένεια ἀναφερόμαστε σὲ μιὰ διάσταση βασικῆς πτυχῆς τῆς Ποιμαντικῆς τῆς Ἐκκλησίας μας, τῆς Ποιμαντικῆς Γάμου καὶ Οἰκογενείας. Τί εἶναι ὅμως Ποιμαντική, ποιὸ εἶναι τὸ ἔργο της; Τί εἶναι Ποιμαντικὴ Γάμου καὶ Οἰκογενείας; Τί μπορεί νὰ σημαίνει, τί ἐπιδιώκει; Ἄς ὑπευθυμίσουμε κάποιους ὀρισμούς.

Ἔργο τῆς Ποιμαντικῆς στὴν οὐσία της εἶναι ἡ συγκρότηση τῆς Μιᾶς Ποίμνης ὑπὸ τὸν Ἕνα Ποιμένα ἢ μέ ἄλλα λόγια ἡ οἰκοδόμηση τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὴ ἡ Ποιμαντικὴ σύμφωνα μέ τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου εἶναι συνάμα τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστῆμη ἐπιστημῶν. Ἡ προσπάθειά της ἔγκειται στὸ νὰ ὀδηγήσει «τὸ πολυτροπώτατον καὶ ποικιλώτατον ζῶον» πού εἶναι ὁ ἄνθρωπος, στὴ μοναδικὴ Ποίμνη ὑπὸ τὸν Ἕνα Ποιμένα, νὰ τὸν ἐντάξει, δηλαδή καὶ νὰ τὸν συνάξει στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ πού εἶναι σύναξη καὶ κοινωνία Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

Ἡ Ποιμαντικὴ Γάμου καὶ Οἰκογενείας οὔτε λίγο οὔτε πολὺ ἐπιδιώ-

κει τὴν περιχώρηση τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας, τὴ σύναξή της μέσα στὴ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. Ἡ μικρὴ Ἐκκλησία, ὅπως χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἱερὰ παράδοση ἢ οἰκογένεια, καλεῖται ν' ἀνοίχτει στὶς διαστάσεις τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας. Νὰ καλλιεργήσει, δηλαδή, τὴν ἐνότητα, τὴν ἀγιότητα, τὴν καθολικότητα καὶ τὴν ἀποστολικότητα, γνωρίσματα τῆς Ἐκκλησίας πού θὰ τὴν κάνουν ν' ἀναπτυχθεῖ σὲ ὅλα τα μήκη καὶ τὰ πλάτη καὶ νὰ βρεῖ τὸ στίγμα της καὶ νὰ γίνει θεολογικὸς τόπος, κατοικητήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος. Παράλληλα καλεῖται νὰ γίνει τόπος καρποφορίας τῆς ἀγάπης, γι' αὐτὸ ὁ γάμος ὀνομάζεται καὶ «μυστήριον ἀγάπης», μιᾶς ἀγάπης πού γίνεται τελειότερη καθημερινά.

Οἱ δύο ἔννοιες, μικρὴ ἐκκλησία καὶ μυστήριον ἀγάπης στοιχειοθετοῦν γενικὲς γραμμὲς κατευθύνσεως καὶ σήματα πορείας γιὰ τὸν δρόμον πού

βαδίζουν στὸν γάμον τους δύο ἄνθρωποι ὥστε, ὅπως λέει καὶ ὁ ποιητὴς, «ῶμον τὸν ῶμον οἱ δύο μαζί ν' ἀντέχουνε τὸ βᾶρος ἀπὸ τὰ μελλούμενα» (Ὀδυσσεὺς Ἑλύτης). Αὐτὰ τὰ μελλούμενα εἶναι πού ἀνησυχοῦν, τὸ μέλλον γενέσθαι.

Μ. Στεφανάτου – Πρέκα: Περιστερία.

* Εισήγηση στὸ πλαίσιο τῆς Β' Διημερίδας τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς γάμου, οἰκογενείας, προστασίας παιδιοῦ καὶ δημογραφικοῦ προβλήματος, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μέ θέμα: Γάμος καὶ Οἰκογένεια: διαπιστώσεις καὶ προοπτικὲς, στὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 5-6 Νοεμβρίου 2004 στὴν Ἱερὰ Μονὴ Πεντέλης.

Μεταξύ παραδόσεως και έκσυγχρονισμού

Τί προοπτικές, λοιπόν, υπάρχουν σήμερα για το γάμο και την οικογένεια αύριο σε σχέση με το χθές και κατά συνέπεια ποιές είναι ή πρέπει να είναι οι ποιμαντικές προοπτικές, οι δυνατότητες, δηλαδή για πρόοδο και έπιτυχή άσκηση Ποιμαντικής στους χώρους αυτούς;

Η έλληνική οικογένεια, όπως δείχνουν πρόσφατες κοινωνικές έρευνες, αναζητάει την ταυτότητα της μεταξύ παραδόσεως και έκσυγχρονισμού. Οι σύγχρονες δυτικές αξίες αντιδιαστέλλονται και συνυπάρχουν με το όραμα ζωής και τις αξίες της έλληνορθόδοξης παράδοσης και ζωής. Ο θεσμός της οικογένειας, όπως και ο θεσμός της Έκκλησίας φαίνεται να είναι από τους πιό άνθεκτικούς σύμφωνα με τις έρευνες.

Η συμβουλευτική πρόταση της Όρθοδόξου Θεολογικής Παραδόσεως απέναντι στα προβλήματα (διαζύγια, υπογεννητικότητα, βία, ναρκωτικά, μονογονεϊκές οικογένειες κ.ά.) αλλά και τις μεταλλαγές, που αντιμετωπίζει ή σύγχρονη έλληνική οικογένεια φαίνεται να είναι πολύ σημαντική και πολλοί την αναζητούν.

Οι γενικές αυτές διαπιστώσεις δεν μας έφησυχάζουν. Όφείλουμε με μεγάλη προσοχή να έγκύψουμε στα αναλυτικά στοιχεία που μας προσφέρουν οι διαπιστώσεις-εύρήματα που προέρχονται είτε από δημοσιογραφικές πληροφορίες ή συστηματικές έπιστημονικές έρευνες για τομείς του γάμου και του οικογενειακού βίου στην Έλλάδα και στο έξωτερικό. Υπάρχουν χίλια-δυό έρεθίσματα που κατακλύζουν καθημερινά τον άνθρωπο σε θέματα γάμου και οικογένειας. Αυτά τα έρεθίσματα δεν πρέπει να παραμείνουν φωτογραφικά στιγμιότυπα που χάνονται αλλά να μετατραπούν σε ποιμαντικά έρεθίσματα για ανάληψη ποιμαντικών πρωτοβουλιών.

Τέτοιες πρωτοβουλίες ασφαλώς πρέπει να λάβουν σοβαρά υπόψη το γενικό κλίμα και το πλαίσιο αναφορής μέσα στο οποίο αναπτύσσεται και ζει ο σύγχρονος άνθρωπος. Όχι μόνο αυτά που επικρατούν στην έλληνική κοινωνία αλλά και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές κοινωνίες και τον κόσμο όλόκληρο. Η παγκοσμιοποίηση είναι μια πραγματικότητα που ζούμε και θέλοντας και μη ή ζωή μας έγγράφεται σ' αυτά τα δεδομένα. Οι καταστάσεις γάμου και οικογένειας καταγράφονται σ' αυτήν την νέα κατάσταση του κόσμου.

- Δεν μπορούμε για παράδειγμα να μην υπολογίσουμε το οικονομικό πλαίσιο της σύγχρονης ζωής και την αυξανόμενη άνεργία όταν θα παρτρύνουμε τους νέους να παντρευτούν ή αφού παντρευτούν το πόσα παιδιά θα κάνουν.

- Το γεγονός ότι οι νέοι μεταθέτουν την τέλεση γάμου σε μεγαλύτερη ηλικία λόγω σπουδών ή επαγγελματικής αποκατάστασης θέτει ζητήματα ως προς τις προγαμιαίες σχέσεις τους αν ληφθεί μάλιστα υπόψη το περιρρέον κλίμα μιας σεξουαλικής έλευθεριότητας που επικρατεί.

- Πώς όμως να μη σκεφθούμε και τα προβλήματα ως προς την γονιμότητα με την μετάθεση από τη γυναίκα του γάμου σε μεγαλύτερη ηλικία; Οι νέοι μας προβληματίζονται για το πότε, για το πόσα παιδιά θα κάνουν και για τον τρόπο προφυλάξεώς τους όταν θέλουν να αναβάλουν ή να μην κάνουν άλλα παιδιά.

- Άλλά διερωτώνται και για το ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν και στην κοινωνία και μέσα στο γάμο και την οικογένεια. Για το πώς θα μοιραστούν τις ευθύνες στις λειτουργίες που καλείται ή οικογένεια να πραγματοποιήσει (άγωγή των παιδιών, οικογενειακός προϋπολογισμός).

- Τι θα πεί ισότητα των δύο φύλων στην έργασία και στην οικογένεια; Τι θα πεί άγωγή παιδιών από τον πατέρα, την μητέρα, τους γονείς όταν υπάρχουν άλλοι τόσοι φανεροί ή άφανείς παιδαγωγοί; Άλλά τί σημαίνει πατρότητα ή μητρότητα όταν προκύπτουν νέες μέθοδοι υποβοηθήσεως της γονιμότητας;

- Ποιά είναι ή βαθύτερη ουσία της σεξουαλικής συνερεύσεως των ζευγαριών; Σκοπός είναι ή τεκνογονία; Άλλος, άλλοι σκοποί; Πώς θα συνδυασθεί ή εύφροσύνη με τη σωφροσύνη; Γνωρίζουμε όλοι, και οι πνευματικοί καλύτερα παντός άλλου, τα κρυφά ή τα φανερά δράματα που παίζονται χωρίς διεξόδους πολλές φορές. Πολλές φορές νεώτερα και μεγαλύτερα ζευγάρια προβληματίζονται για το πώς μπορούν να βιώσουν την πνευματική ζωή μέσα στο γάμο και στις πιό οικείες σχέσεις.

- Ποιές οι σχέσεις των νέων παιδιών και ζευγαριών με τους γονείς τους; Θα δέχονται την οικονομική βοήθεια και τη στήριξη των μεγαλύτερων; Πόσο όμως έξαρτημένοι και πόσο έλεύθεροι μπορούν να αισθάνονται;

- Άλλά και οι γονείς διερωτώνται γιατί να είναι υποχρεωμένοι να βοηθάνε τα παιδιά τους αφού αυτά

παντρευτούν και να μεγαλώνουν τα έγγονια τους υπηρετώντας μια δεύτερη γονεϊκή θητεία τώρα μάλιστα που μειώνεται και η στρατιωτική θητεία.

- Ζώντας σε έναν πολυπολιτισμικό και πολυθρησκευτικό κόσμο, όπως τείνει να μετατραπεί και η ελληνική κοινωνία σε μικρότερο ίσως βαθμό από άλλες κοινωνίες, θα αντιμετωπίσουμε τέτοιου τύπου μικτούς γάμους, όπως αντιμετωπίζουν οι ορθόδοξοι της διασποράς. Πόσο έτοιμοι είμαστε να δια φωτίσουμε ή να ποιμάνουμε νέους που σκοπεύουν να κάνουν μια τέτοια ένωση;

- Πόσο είμαστε επίσης έτοιμοι να ποιμάνουμε οικογένειες χωρί γάμο (ελεύθερες συμβιώσεις) ή που έχουν προχωρήσει σε πολιτικό γάμο ή γάμους χωρίς οικογένεια (παιδιά) ή τεχνολογία εκτός γάμου και όχι μόνο από άγαμες μητέρες, αλλά και από γυναίκες που επιδιώκουν παιδιά χωρίς σύντροφο ή ακόμη και όμοφυλοφίλους που επιδιώκουν τεκνογονία ή και υιοθεσία. Ήδη βρίσκονται καθ' όδον και στον ευρωπαϊκό ορίζοντα τέτοιες κατατάσεις που μόλις αναφέραμε και έχουν τεθεί ανάλογα ερωτήματα και σε εκπροσώπους του πολιτικού μας κόσμου.

Η προοπτική των προοπτικών

Τί σκοπεύει να κάνει για όλα αυτά και πολλά άλλα η Έκκλησία; Πώς θα τα αντιμετωπίσει επιτυχώς; Ποιές οι ποιμαντικές της προοπτικές;

Άσφαλως δεν μπορείτε να περιμένετε απαντήσεις αυτή τη στιγμή στα τεθέντα ερωτήματα και τους προβληματισμούς που αναφέρθηκαν. Μπορούν να λεχθούν πολλά. Θα μπορούσαμε, όμως, να δοῦμε, ποιές άλλες προοπτικές διαθέτει η Έκκλησία, πέρα από εκείνες τις συγκεκριμένες ποιμαντικές ενέργειες που θα προκύψουν από τις διαπιστώσεις μας.

Και αυτές οι προοπτικές φανερώνονται όταν παίρνουμε μια απόσταση από αυτό που θέλουμε να δοῦμε για να το δοῦμε καλύτερα, να αντιληφθούμε όλες τις πιθανές διαστάσεις σαν σε φακό ευρυγώνιο. Να μην κολλήσουμε δηλαδή στα πράγματα. Αυτό μπορεί να σημαίνει και μία όπισθοχώρηση χωρίς υποχώρηση για να πάμε πίσω στα βασικά (Back to the Basics - B to B), στα μετόπισθεν, δηλαδή, εκεί όπου υπάρχουν εφόδια για να ανεφοδιασθούμε. Είναι η αναζήτηση ενός «πᾶστώ» για να αντικρίσουμε τα πράγματα με το όραμα και το σχέδιο ζωής για το γάμο και την

οικογένεια που διαγράφει ο Θεός και προβάλλει η Έκκλησία. Μια άλλη δηλαδή προοπτική των προοπτικών. Το θίξαμε προηγουμένως, όταν μιλήσαμε για το γάμο και την οικογένεια ως μικρή έκκλησία και μυστήριο αγάπης.

Η Έκκλησία μπορεί, βέβαια, στην πορεία της να υιοθέτησε και σχήματα του παρελθόντος και να τα ανανέωσε αλλά οι δύο αυτές έννοιες είναι ή σταθερά της, ή προοπτική στην οποία προσβλέπει. Αυτή συνιστά ένα δυναμικό πρότυπο για το γάμο και την οικογένεια, ή οποία με αγάπη ανοίγεται και οικοδομείται στις διαστάσεις της Μεγάλης Έκκλησίας.

Η οικογένεια, σαν μικρή Έκκλησία μεταβάλλεται σε μεταμορφωμένη οικογένεια, όπως και η Έκκλησία μεταβάλλεται σε μεταμορφωμένο κόσμο, και αποτελεί, μικροβασιλεία αυτή, σημάδι της Βασιλείας του Θεού, και μοιάζει ένας χώρος υποδοχής που στολίζεται από παλιούς και καινούριους θησαυρούς που παίρνουν σ' αυτόν τον χώρο τη θέση τους, και που εμείς σαν καλοί οικοδοστές τους διευθετούμε καταλλήλως και αναλόγως (πρβλ. Ματθ. 13, 52).

Η ύπαρξη ενός δυναμικού μοντέλου, που εκ των προτέρων και κατ' αρχήν αποκλείει τη στατικότητα, θα μᾶς βοηθήσει ν' αποφύγουμε τον πειρασμό να υποτάξουμε το σημερινό γάμο και την οικογένεια και να τους περιχαρακώσουμε σ' ένα «μοντέλο παραδοσιακά ορθόδοξο». Τέτοιο μοντέλο προφανώς δεν υφίσταται που θα μπορούσε να εφαρμοσθεί ευκαιρως - άκαιρως και θα ήταν παρακινδυνευμένο να το αναζητήσουμε. Πράγματι, θα υπήρχε κίνδυνος να επιβάλουμε στην οικογενειακή ζωή δικά μας προκατασκευασμένα καλούπια που θα της στερούσαν την ποικιλία και τη φρεσκάδα. Για την ανάπτυξη ενός δυναμικού μοντέλου ορθόδοξης οικογένειας πολύ θα βοηθούσε το να προσεγγίσουμε εκφάνσεις παραδοσιακής ορθόδοξου οικογενειακής ζωής με την ποικιλία των εκδηλώσεών της. Παράλληλα βοηθάει ή σκέψη, ότι και στον άλλο τρόπο χριστιανικής ζωής που είναι η ζωή της παρθενίας επικρατεί και εκεί ποικιλία μορφών και ασκήσεως. Και εδώ, λοιπόν, στο γάμο προέχει η ποικιλία στην ενεργοποίηση των χαρισμάτων και η αντίληψη αυτού του γάμου ως χαρίσματος. Αυτή η αντίληψη μάλιστα κεντρίζει και προωθεί προς αυτή την κατεύθυνση την επίκαιρη δημιουργική ανάπτυξη των ταλάντων που ελάβαμε και κατέχουμε.

ΓΑΜΟΣ - ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΑΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ (β)

Του κ. 'Αλέξανδρου Μ. Σταυροπούλου, Όμ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου 'Αθηνών

Δημιουργικές προσεγγίσεις

α) Οί τέσσερις διαστάσεις της μικρής εκκλησίας

Μιά δημιουργική ανάπτυξη και ένασχόληση έγκειται στο να μπορέσουμε έντοπίζοντας προβλήματα και καταστάσεις που θα προκύψουν για τον γάμο και την οικογένεια να τα εντάξουμε στις τέσσερις διαστάσεις της μικρής εκκλησίας (ένότητα, αγιότητα, καθολικότητα, αποστολικότητα) για πιο συστηματική αντιμετώπισή τους.

- **Ένότητα** υποφέρει από την προϋούσα δυσφορία μεταξύ των συζύγων που μπορεί να καταλήξει και σε διαζύγιο καθώς και από την «διαδοχική πολυγαμία», όφειλομένη στην εύκολια παροχής διαζυγίου. Την ένότητα μπορεί να υποσκάψει επίσης αν προωθηθεί μέσα σ' ένα πνεύμα διεκδικήσεων και ανταγωνισμού ή εφαρμογή της αρχής, που προβλέπεται από το Σύνταγμα, της ισότητας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων μεταξύ ανδρών και γυναικών.

- **Αγιότητα**, που προάγεται με τη συμμετοχή στα μυστήρια, μπορεί να έμποδισθεί από την απομάκρυνση των συζύγων από την ευχαριστιακή ζωή (μεταξύ άλλων έπειδή εφαρμόζουν την αντισύλληψη και αποφεύγουν την τεκνογονία ή μάλλον την πολυτεκνία). Η καλλιέργεια της ιδέας ότι ένας γάμος μπορεί να τελείται έξω από κάθε θρησκευτική αναφορά, απομακρύνει όλοένα και περισσότερο το γάμο από την ατμόσφαιρα της Έκκλησίας, που είναι το έργαστήριό της αγιότητας.

- **Καθολικότητα**, ή όποια συνίσταται στη δυνατότητα που είναι δοσμένη στο κάθε ζευγάρι να ζήσει έδω και τώρα το πλήρωμα της κοινωνίας ανάμεσα σ' έναν άνδρα και σε μία γυναίκα, απειλείται από τον πειρασμό, το συγκεκριμένο ζευγάρι να αναλάβει μόνο μερική δέσμευση ή ακόμη να αναζητήσει μια κάποια συμπλήρωση στη συζυγική του ζωή με όρισμένες φευγαλέες ή λίγο πολύ παρατεταμένες αποκλίσεις. Η σύγκρουση μεταξύ των γενεών περιλαμβάνεται στα προβλήματα αυτής της διάστασης, που δημιουργούν ένα είδος ρωγμής στη γενεαλογική συνέχεια και καθιστούν δυσκολότερο επίσης το άνοιγμα προς την κοινότητα των έγγάμων αγίων.

- **Οί δυσκολίες** που θίγουν την αποστολικότητα συνίστανται στην έλλειψη αγάπης που μια έκδήλωσή της θα μπορούσαμε να δούμε στο κλείσιμο του ζευγαριού έναντι του πλησίον και ιδιαίτερα έναντι των παιδιών που καλείται να υποδεχθεί. Το κοινωνικό και οικονομικό κλίμα της χώρας είναι πολλές φορές ανασταλτικό για τέτοια ανοίγματα.

β) Οί τέσσερις λειτουργίες

Ο αγώνας μας επίσης πρέπει να λάβει χώρα και ν' ανοιχτεί στις τέσσερις λειτουργίες του ποιμαντικού έργου της Έκκλησίας: τη μαρτυρία, τη λατρεία, την κοινωνία - επικοινωνία, τη διακονία. Σε κάθε μία από αυτές μπορούμε να προσεγγίσουμε ποιμαντικά τον γάμο και την οικογένεια.

- Να μεταδώσουμε την αλήθεια της Έκκλησίας για αυτά τα δύο μεγέθη. Να ενημερώσουμε τους νέους ως προς την ιερότητα του θεσμού τους (μαρτυρία).

- Να τελέσουμε με άψογο τρόπο τις ιερές ακολουθίες του άρραβώνα και του στεφανώματος. Η όλη τάξη που θα επικρατήσει στις ιεροπραξίες θα βοηθήσει στο να λαμβάνει χώρα μία λατρεία που

να δοξάζει τον Θεό και να είναι στο ύψος του ανθρώπου. Παράλληλα, να βοηθήσουμε να βιώσουν τη λατρεία ως αναπόσπαστο μέρος της καθημερινότητάς τους (λατρεία).

- Να εισέλθουμε σε αγαθή διαπροσωπική σχέση με όλα τα μέλη της οικογένειας και να αναπαύουμε τους έρχομένους σε αυτήν την κοινωνία και να επικοινωνούμε μαζί τους (κοινωνία - επικοινωνία).

- Να διακονούμε στις υλικές ή και στις πνευματικές τους ανάγκες τους χρεϊαν έχοντας εκείνους που δεν ανήκουν στην κατηγορία ούτε των έχοντων ούτε των κατεχόντων (διακονία).

γ) Οί τέσσερις αρχές

Αρωγός στο έργο μας αυτό θα έλθει ή δημιουργική εφαρμογή των τεσσάρων ποιμαντικών αρχών σε θέματα γάμου και οικογενείας ήτοι των αρχών της προσλήψεως, της συνεργίας, της έμπειρίας και της φιλοκαλίας.

- Ο,τιδήποτε χρησιμοποιήσουμε, γνώσεις, μεθόδους, τεχνικές, να μπορούν να ένσωματωθούν χωρίς κίνδυνο αποβολής τους λόγω άσυμβατότητας. «Τό άπρόσληπτον και άθεράπευτον» (πρόσληψη).

- Η συνεργασία με τις έπιστήμες και τους έπιστήμονες να είναι σε επίπεδο ανοιχτού και άπευθείας διαλόγου και σεβασμού των ιδιαιτεροτήτων και των όριων (συνεργασία).

- Η έμπειρία πρέπει να θεωρηθεί ως πολύτιμη παρακαταθήκη και όδηγός για την πράξη. Η μακραιώνη έμπειρία της έκκλησιαστικής παραδόσεως, των έξομολόγων - πνευματικών και των χριστιανών συζύγων μπορεί και πρέπει να φωτίσει την ποιμαντική πράξη (έμπειρία).

- Τό αρχέγονον και πρωτόκτιστον κάλλος όπως άνελήφθη και άνεδείχθη από τον ώραϊο κάλλι παρά πάντας ανθρώπους, τον Χριστό, θα έγγυάται και την ώραϊότητα του έν γάμω ανθρώπου και θα όδηγει τό φιλόκαλο ζεύγος σε μία βιοκαλική μεταμόρφωση (φιλοκαλία).

Πολλά άλλα θα μπορούσαν να προστεθούν ακόμα, όπως για παράδειγμα τό σπουδαϊο ζήτημα των ιερατικών οικογενειών, που αποτελούν μια διάμεση κατάσταση μεταξύ μικρής και μεγάλης Έκκλησίας και για τις όποιες πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερη μέριμνα και φροντίδα.

Βρισκόμαστε στο τέλος αυτής της διημερίδος που ασχολήθηκε με διαπιστώσεις και προοπτικές σε θέματα γάμου και οικογενείας. Η δική μου ή εισήγηση με τίτλο «Ποιμαντικές προοπτικές για τό γάμο και την οικογένεια» προσπάθησε να θέσει κά-

ποιες άπαρχές διαποιμάνσεως λαμβάνοντας ύπόψη μιὰ μακρὰ ένασχόληση τοῦ εἰσηγητοῦ μέ τὸ γνωστικὸ αὐτὸ ἀντικείμενο. Ἡ ἐπεξεργασία τῶν ποιμαντικῶν προοπτικῶν θὰ ἀρχίσει πραγματικὰ μέ τὸ τέλος αὐτῆς τῆς διασκέψεως, ἐκμεταλλεῦμενη τὸ πλούσιο ὕλικὸ τῶν εἰσηγήσεων καὶ τῶν συζητήσεων. Ἡ Ἐκκλησία γιὰ νὰ μπορέσει νὰ χαράξει τὴν Ποιμαντικὴ τῆς στὸ ζωτικὸ αὐτὸ χῶρο καὶ νὰ τὴν ἐφαρμόσει πρέπει νὰ προσλάβει ὅλη αὐτὴ τὴν πληροφόρηση ποὺ προσεκομίσθη, νὰ ἱεραρχήσει τὶς πληροφορίες, νὰ βρεῖ τὰ κατάλληλα μέσα γιὰ νὰ τὶς ἀναλύσει καὶ κρατώντας τὴν ἀνάλογη ἀπόσταση ἀπὸ αὐτὲς νὰ ἀτενίσει προοπτικὰ τὸ μέγα ἔργο ποὺ τῆς ἔχει ἀνατεθεῖ.

Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ μπορέσει νὰ συγκροτήσει ἓνα σῶμα ἀκριβῶν γνώσεων ποὺ νὰ μποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν στὴ συνέχεια μέ σοφία καὶ ἰδιαίτερα μέ ποιμαντικὴ σοφία γιὰ νὰ μποροῦν νὰ μεταστωχειωθοῦν σὲ ποιμαντικὴ ζωῆς, γιὰ νὰ ζήσει ὁ γάμος καὶ ἡ οἰκογένεια ὡς μυστήριον ἀγάπης καὶ μικρὴ Ἐκκλησία. Ἡ ποιμαίνουσα Ἐκκλησία μπορεῖ καὶ ὀφείλει νὰ συγκεντρώσει ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, νὰ τὰ συγκροτήσει σὲ σῶμα καὶ νὰ τὰ ἐνεργοποιήσει κατάλληλα. Ἡ Ποιμαντικὴ εἶναι σὰν τὴν Ποίηση. Καὶ καθὼς ὑποστηρίζει ὁ ποι-

ητῆς «ἡ ποίηση δὲν ἐκφράζει· ἡ ποίηση ποιεῖ» (Γ. Θέμελης). Ἄλλωστε ἔχουμε ἤδη ὀρίσει τὴν Ποιμαντικὴ ὡς ποιητικὴ ζωῆς. Καιρὸς, λοιπὸν, τοῦ ποιῆσαι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γιὰ τὴ συγγραφὴ τῆς εἰσηγήσεως ὁ ὁμιλητῆς στηρίχθηκε κυρίως σὲ ἔρευνές του γύρω ἀπὸ τὴν ποιμαντικὴ γάμου καὶ οἰκογενείας. Ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ κείμενά μας ποὺ χρησιμοποιήσαμε:

- Ποιμαντικὴ προετοιμασία τῶν μελώνύμφων (Προετοιμασία ἀγάπης). Συμβολὴ εἰς τὴν Ποιμαντικὴν Θεολογίαν, Ψυχολογίαν καὶ Κοινωνιολογίαν. Ἀθῆναι, Ἐθνικὸν Κέντρον Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν, 1971, 173 σ. (δ.δ.).

- Γάμος καὶ οἰκογένεια στὴ Θεολογία καὶ τὴν Ποιμαντικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, στὸ Περ. Κοινωνία, Ὀκτ. - Δεκ. 1982, τεῦχ. 4, σ. 373-382.

- Ποιμαντικὴ γάμου καὶ οἰκογενείας πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ 21ου αἰῶνα, Εἰσηγήσεις στὸ θεολογικὸ συνέδριον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἡλείας, Ἀμαλιάδα 22-23 Φεβρουαρίου 1997, Ἐκδ. Ἱ. Μ. Ἡλείας, Ἀθήνα 1999, 71 σ.

- Ποιμαντικὴ γάμου, οἰκογενείας καὶ ἰσότητας τῶν δύο φύλων, Ἀθήνα 2004, 477 σ.

Συγκρότηση Ἐπιτροπῆς γιὰ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Δικαστήρια

Μὲ ἀπόφαση τῆς Ὑπουργοῦ Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων συγκροτήθηκε Ἐπιτροπὴ γιὰ τὴ σύνταξη σχεδίου νόμου γιὰ τὴν τροποποίηση τῶν διατάξεων ποὺ ἰσχύουν γιὰ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Δικαστήρια. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ: τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο, ὡς Πρόεδρο, τὸν κ. Κων. Μπακάλη, Πρόεδρο Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους, ὡς ἀναπληρωτὴ Πρόεδρο καὶ μέλη τους: κ. Ἀθ. Κυριαζῆ, Εἰδικὸ Γραμματέα Πανεπιστημιακῆς Ἐκπαίδευσης τοῦ ΥΠΕΠΘ, κ. Ἀν. Μαρίνο, Ἐπίτιμο Ἀντιπρόεδρο τοῦ Σ.τ.Ε. καὶ Εἰδικὸ Ἐπιστημονικὸ Σύμβουλο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κ. Σπ. Τρωιάνο, Ὁμότιμο Καθηγητὴ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, κ. Χ. Χρυσανθάκη, Καθηγητὴ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ κ. Π. Φουντεδάκη, Ἀναπληρώτρια Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου. Καθήκοντα Γραμματείας τῆς ἐπιτροπῆς θὰ ἀσκοῦν ὁ Ἀρχιμ. κ. Κύριλλος Μισιακούλης, Ἀ' Γραμματέας - Πρακτικογράφος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ κ. Εὐγ. Ἀνίνου, ἐκπαιδευτικὸς κλάδου ΠΕ2 Φιλολόγων, ἀποσπασμένη στὴν Κ.Υ. τοῦ ΥΠΕΠΘ. Ἡ ἐπιτροπὴ θὰ ὀλοκληρώσει τὸ ἔργο τῆς τὸ ἀργότερο, μέσα σὲ πέντε μῆνες.